

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра філософії та культурології

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Новітня історія Православ'я в Україні

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Богослов'я

(назва програми)

Спеціальність 041 Богослов'я

(вказати: код, назва)

Галузь знань 04 Богослов'я

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-

науковий)

філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: Лагодич Микола Миколайович, доцент кафедри філософії та культурології, кандидат наук з богослов'я, кандидат історичних наук

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <https://philcult.chnu.edu.ua/spivrobotnyky/haranty-osvitnikh-prohram/lahodych-mykola-volodymyrovych/>

Контактний тел. 0509347953

E-mail: m.lahodych@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3281>

Консультації

Онлайн-консультації: четвер 11:30 – 13:00.

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Висвітлити факти, що характеризують життя Православної Церкви в Україні в новітній період, використавши весь доступний історичний матеріал, критично його опрацювати, встановивши справжнє, автентичне, відкинувши фальсифіковане й зазначивши сумнівне, і викласти весь отриманий і критично перевірений матеріал з дотриманням відповідних правил, розглянути еволюцію релігійних поглядів населення та визначити фактори, які вплинули на цей процес; дослідити основні етапи боротьби православних українців за автокефальний статус Православної Церкви України.

2. Короткий опис навчальної дисципліни:

Мета: подати розуміння основних подій з історії Православної Церкви в Україні нової і новітньої доби, потребу її вивчення, розвиток церковної історіографії, огляди документальних джерел.

Завдання: в межах курсу студенти повинні опанувати знання про період історичного буття Православної Церкви на українських землях радянського періоду (1917-1990), короткі огляди історії православних осередків української діаспори впродовж XX століття та постанови Помісної Православної Церкви в Україні.

2.1 Технічне й програмне забезпечення /обладнання.

Мультимедійний проектор, мультимедійна дошка, офісні програми призначені для основної маси користувачів: текстові і табличні процесори, графічні редактори, засоби презентацій, системи управління базами даних, а також їх інтегровані пакети (Microsoft Word, Microsoft Excel, Lotus Smart Suite, Open Office, Libre Office), вільний доступ до мережі Internet, хронологічні схеми, історико-географічні карти.

3. Пререквізити.

Цей навчальний курс розрахований на студентів, які вже мають базові знання з історії України та Української Православної Церкви за період до початку XIX століття.

4. Результати навчання

Відповідно до ОПП «Богослов'я» (редакції 2024 р.) програмні результати навчання після засвоєння дисципліни такі:

ПР 4. Установлювати та співвідносити причинно-наслідковий зв'язок між актуальними питаннями морального богослов'я та сучасною духовно-етичною ситуацією в світі й Україні.

ПР 5. Аналізувати і оцінювати основні етапи становлення богословської традиції християнства в контексті історичних, ідейно-світоглядних, соціальних та культурних детермінант.

ПР 6. Узагальнювати причини, передумови та сучасні тенденції розвитку Православ'я в Україні в новітню добу.

ПР 11. Приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах душпастирської практики, що потребує комплексних знань в царині літургії, історичного, практичного та морального богослов'я, місіології.

ПР 16. Проваджувати професійну діяльність в релігійних чи державних інституціях застосовуючи конкретні знання щодо особливостей буття релігії в суспільстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має набути таких **компетентностей:**

Знати:

- основні богословських концепцій та колізій історії Церкви й методів їх осмислення у навчанні чи викладанні та/або іншій професійній діяльності;
- основні етапи історії інституційного оформлення Помісної Православної Церкви на теренах сучасної України в ХХ ст.;
- історичні факти з нової та новітньої історії УПЦ для подальшого зрозумілого і недвозначного донесення власних обґрунтованих висновків, а також знань та пояснень, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;
- канонічно-богословські засади утворення нових помісних Церков та узагальнення цих знань на індивідуальному або суспільному рівні з урахуванням соціальних і етичних питань;
- особливості буття Православ'я в Радянській Україні: від атеїзації та секуляризації;
- про ставлення Православних Церков України (УПЦ, УПЦ КП та УАПЦ) до військового конфлікту на Сході України;
- основні відомості пов'язані з постановам ПЦУ та здобуттям нею Томосу щодо автокефалії;
- основні відомості про сучасну богословську освіту в Україні: мережа закладів та перспективи розвитку.

Вміти:

- установлювати зв'язок і порівнювати результати досліджень різних богословсько-історичних традицій та шкіл, що до інституційного оформлення нових помісних Церков та ПЦУ зокрема;
- володіти і застосовувати різні загальні та спеціальні методи дослідження історії УПЦ в новий та новітній час;
- приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування
- оцінити передбачуваний та непередбачуваний контекст чи ситуацію і продемонструвати вміння і застосування богословського аналізу та осмислення для вирішення проблемного питання;
- проектувати, планувати і проводити історико-богословські дослідження та здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

Перелік мінімуму знань, умінь, навичок, необхідних для подальшої практичної діяльності, що повинні отримати студенти в результаті вивчення дисципліни **«Новітня історія Православ'я в Україні»:**

- Здатність до критичного розуміння сучасної історико-богословської проблематики та методів її осмислення у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей;
- Здатність застосовувати широке знання і глибоке розуміння богословських питань у міждисциплінарних дослідженнях;
- Здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя;
- Установлювати та співвідносити причинно-наслідковий зв'язок між різними історичними та богословськими моделями, системами, традиціями;
- Аналізувати і оцінювати основні етапи становлення богословської традиції християнства в контексті історичних, ідейно-світоглядних, соціальних та культурних детермінант;
- Узагальнювати причини, передумови та сучасні тенденції розвитку Православ'я в Україні в новітню добу;
- Приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах душпастирської практики, що потребує комплексних знань в царині літургії, історичного, практичного та морального богослов'я, місіології;
- Проводжувати професійну діяльність в релігійних чи державних інституціях застосовуючи конкретні знання щодо особливостей буття релігії в суспільстві;
- Вміння розрізняти першорядні й другорядні богословські питання у контексті міжконфесійного та міжпредметного діалогу;
- Здатність усвідомлювати та критично оцінювати свою національно-культурну спадщину, її цінності та контекст з точки зору богословської традиції.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни «Новітня історія Православ'я в Україні»												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	6	240	3	30		30		120		іспит
Заочна												

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1.											
ТЕМА 1. ПОЛІТИЧНІ ЗМІНИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ І ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОГО АВТОКЕФАЛЬНОГО ЦЕРКОВНОГО РУХУ В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНО- ВИЗВОЛЬНИХ	18	4	4			10						

ЗМАГАНЬ (1917-1921).												
ТЕМА 2. І ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЦЕРКОВНИЙ СОБОР УАПЦ 14-30 ЖОВТНЯ 1921 р.	18	4	4			10						
Разом за ЗМ1	36	8	8			20						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2.											
ТЕМА 3. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ПІД ПОЛЬЩЕЮ (1918- 1939).	28	4	4			20						
ТЕМА 4. УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939-1945).	288	4	4			20						
Разом за ЗМ 2	56	8	8			30						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3.											
ТЕМА 5. ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1945-1990). УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА	32	6	6			20						

ЦЕРКВА ЗА КОРДОНОМ. ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ НА ЕМІГРАЦІЇ У США, КАНАДІ І ЗАХІДНІЙ ЕВРОПІ (1945-1990).												
ТЕМА 6. ТРЕТЄ ВІДРОДЖЕННЯ УАПЦ ТА УАПЦ (1990-1992).	28	4	4			20						
ТЕМА 7. ОБ'ЄДНАВЧІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я ТА ПРОСТАННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ (1992-2019).	28	4	4			20						
Разом за ЗМ 3	88	14	14			60						
Усього годин	180	30	30			120						

5.2. Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Теми та завдання для самостійної роботи	Література для самостійної роботи
1	Падіння монархії в Російській імперії. Єпархіальні з'їзди в Україні 1917 р. Київський і Полтавський єпархіальні з'їзди 1917 р. Утворення І-ої Всеукраїнської Православної Церковної Ради у 1917 р. Підготовка до скликання Всеукр. Православного Церковного Собору. Закон Директорії УНР про автокефалію 1 січня 1919 р. Заходи уряду УНР щодо канонічного визнання автокефалії Української Православної Церкви. Перші українські православні парафії. Заснування ІІ-ої ВПЦР і проголошення нею автокефалії Української Церкви. Полтавський архієпископ Парфеній (Левицький) і його співпраця з ВПЦР.	3, 10, 11, 17, 18, 38-51

	Діяльність II ВПЦР щодо скликання Всеукраїнського Православного Церковного Собору (1920-1921). Переговори з тихонівським єпископатом. Призначення в Україну патріаршого екзарха митрополита Михайла (Єрмакова).	
2	Обрання заступника митрополита УАПЦ. Соборна постанова про архієрейські свячення. Ідеологічні засади УАПЦ. Т. зв. «Київські канони», встановлені Першим Всеукраїнським Собором УАПЦ 1921 р. Автокефалія, соборноправність, українізація.. Ставлення до УАПЦ з боку тихонівського єпископату та обновленців. Ставлення митрополита Іларіона (Огієнка) до постанов і принципів I Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 1921 р.	9,11, 17, 19-26, 33, 34, 36-51
3	Обставини відродження Української Православної Церкви на українських землях в II Речі Посполитій. Українське братство Святого Спаса. Почаївський з'їзд 1921 р. і його резолюції. Організація церковного управління Православною Церквою в Польщі. Український церковний з'їзд у Луцьку 1927 р. Єпископ Полікарп (Сікорський). Подальша українізація, переклад богослужбової літератури українською мовою, видавнича діяльність. Нищівний наступ польського католицизму на Православну Церкву в українських землях (1937-1938). Мучеництво Православних українців Холмщини та Підляшшя.	11, 17, 27, 28, 37-51
4	Діяльність митрополита Миколая (Ярушевича). Переслідування радянською владою духовенства. Український церковний рух в Генеральній Губернії (1939-1941). Висвята в Генеральній Губернії української Православної ієрархії. Архієпископ Холмський і Підляшський Іларіон (Огієнко) та його заходи щодо українізації церковного життя. Початок розколу в Православній Церкві на «Визволених землях». Висвята в Пінську українських єпископів 8-10 лютого 1942 р. Початок боротьби між Автономною і Автокефальною Церквами. Вороже ставлення німецької влади до УАПЦ. Московська Патріархія проти митрополита Полікарпа (Сікорського) Висвячення українських єпископів в Києві Собором єпископів УАПЦ 10-17 травня 1942 р. Постанови Собору. Вбивство 7 травня 1943 р. митрополита Олексія (Громадського). Німецький терор на Волині. «Визволення» України.	11, 13-15, 17, 38-51
5	Московському Патріархові. Львівський Собор 1946 р. Створення Українського екзархату. Митрополит Київський і Галицький Філарет (Денисенко) і стан Православної Церкви у період його керування Українським екзархатом (1960-1980-ті рр.). УАПЦ в повоєнній Німеччині (1945-1953). УАПЦ (Соборноправна). Митрополит	1, 5, 16, 17, 34, 42, 4-51

	Никанор (Абрамович). УПЦ в США. Митрополит Мстислав (Скрипник). Об'єднання Православних у Західній Європі, в Австралії та Новій Зеландії. УАПЦ в Південній Америці. Українська Греко-Православна Церква в Канаді. Церковно-освітня діяльність митрополита Іларіона (Огієнка). Євхаристійне єднання УГПЦ із Вселенським Константинопольським Патріархом 1990 р.	
6	Наступ уніатів на Православні парафії в Галичині. Проголошення Київського Патріархату. Перший Патріарх Київський і всієї України Мстислав, приїзд його до Києва та інтронізація в Соборі Святої Софії. Переimenування Українського екзархату на Українську Православну Церкву у 1990 р. Праця митрополита Київського і Галицького Філарета над розширенням автономії УПЦ в нових політичних умовах. Дарування самостійності і незалежності в управлінні Українській Православній Церкві Патріархом Московським Олексієм II в жовтні 1990 р. Повна нівеляція Архиєрейським Собором РПЦ статутних положень УПЦ і рішення Помісного Собору. Антикано́нічні рішення Московського Собору. Апеляція митрополита Філарета. Призначення і приїзд в Україну митрополита Володимира (Сабодана).	12 , 42, 4-51
7	Проголошення УПЦ-КП. Патріарх Мстислав (Скрипник) – глава УПЦ-КП. Поява т. зв. «УАПЦ». Обрання Патріарха Київського і всієї Руси-України Володимира. УПЦ-КП в період його патріаршества. Кончина Св. Патріарха Володимира (Романюка). «Чорний вівторок» 18 липня 1995 р. Обрання Патріархом Київським і всієї Руси-України Філарета (Денисенка), його інтронізаційна промова. Приєднання до Київського Патріархату значної частини парафій УАПЦ. Утвердження і кількісне зростання УПЦ-КП. Проголошення ПЦУ. Обрання Предстоятелем ПЦУ митрополита Епіфанія. Отримання Томосу про автокефалію Православної церкви України.	2, 4, 6-8, 29-32, 35, 42, 4-51

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) робота, відповідь студента та ін.

Формою підсумкового контролю є залік та іспит.

Засобами оцінювання виступають:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- реферати;
- есе;
- створення інфографіки, інтелект-карти та словникової статті на задану тему;
- презентація на задану тему;
- доповідь на науковій конференції.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Курс «Новітня історія Православ'я в Україні» вивчається впродовж двох семестрів та складається з трьох теоретичних та двох підсумкових модулів.

Перший та другий теоретичний модуль оцінюється в 30 балів, відповідно протягом семестру студент може набрати максимально 60 балів (30+30), а третій модуль 60 балів. Окрім цього, студент може виконати індивідуальне науково-дослідницьке завдання, що оцінюється від 1 до 10 балів.

Кожний підсумковий модуль оцінюється у 40 балів. Вони складається з двох форм роботи: теоретичної та практичної (тестові завдання). Теоретичний блок складається з трьох питань, що підсумовують вивчений матеріал та за умови успішного розкриття кожне питання може бути оцінене у 8 балів. Практичний блок складається з 4 тестових завдань, що являють собою відкриті та закриті тести (кожне тестове питання оцінюється у 6 балів). Тести виконуються у письмовому режимі одразу після теоретичної відповіді, а не на місці підготовки.

За умови успішної роботи у межах двох теоретичних модулів, виконання всіх форм роботи на підсумковому контролі, студент має можливість за результатами навчання з курсу «Новітня історія Православ'я в Україні» отримати 100 балів.

Підсумкова кількість балів після закінчення вивчення навчальної дисципліни переводиться в оцінку за національною системою та шкалою ECTS. При виставленні загальної оцінки враховуються наступні критерії:

«А» ставиться у разі, якщо студент:	– постійно готувався до занять згідно з програмою дисципліни; – глибоко та всебічно розкривав зміст питань, використовуючи додаткову літературу; – показав уміння формулювати висновки, узагальнювати та аналізувати навчальний матеріал; – продемонстрував уміння формулювати власну точку зору та аргументовано доводити її; – переконливо та логічно викладав матеріал, проявляв творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; – належним чином виконував завдання для самостійної роботи; – допускав при усних відповідях та тестуванні окремі незначні неточності; – добре виконав завдання модульного контролю.
«В» ставиться у разі, якщо студент:	– розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, використовуючи додаткову літературу; – робив узагальнення та висновки з окремих питань; – виконував завдання для самостійної роботи; – при усних відповідях не завжди повно й аргументовано викладав матеріал, а при тестуванні мали місце окремі неточності; – не проявив творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; – добре виконав завдання модульного контролю.
«С» ставиться у разі, якщо студент:	– розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, але недостатньо й не завжди використовував додаткову літературу; – формулював висновки з окремих питань практичних занять; – не проявляв належної активності на практичних і семінарських заняттях; – брав участь у виконанні індивідуального науково-дослідницького завдання, але продемонстрував недостатній рівень наукової культури; – виконав завдання модульного контролю, але допускав окремі неточності при усних відповідях, тестуванні.
«D» ставиться у разі, якщо студент:	– відповідав на окремі питання, які обговорювалися; – формулював висновки з окремих питань; – при підготовці до практичних занять майже або й зовсім не використовував додаткову літературу; – не проявляв активності на практичних заняттях; – частково виконав завдання для самостійної роботи; – не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; – при виконанні завдань модульного контролю допустив багато неточностей або декілька грубих помилок.

«E» ставиться у разі, якщо студент:	– відповідав на окремі питання, які обговорювалися; – допускав численні неточності при усних відповідях, демонструючи лише репродуктивний рівень засвоєння навчального матеріалу без його осмислення, – не вмів сформулювати свою позицію, проаналізувати або порівняти різні точки зору на проблему; – недостатньо використовував основну літературу й майже або зовсім не використовував додаткову; – не проявляв активності на практичних заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; – виконав окремі завдання для самостійної роботи; – не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; – погано виконав завдання модульного контролю, з численними помилками та неточностями.
«Fx» ставиться у разі, якщо студент:	– поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; – допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях; – поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою; – частково виконав завдання для самостійної роботи; – не проявляв активності на практичних заняттях; – допускав принципові помилки під час виконання завдань; – не виконав завдання модульного контролю.
«F» ставиться у разі, якщо студент:	– поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; – допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях, тестуванні; – не ознайомився з рекомендованою літературою; – не виконав завдання для самостійної роботи; – не виконав індивідуальне науково-дослідницьке завдання; – не проявляв активності на практичних заняттях; – на підсумковому занятті не вміє відтворити зміст окремих питань, передбачених програмою дисципліни; – не виконав завдання модульного контролю.

Набрана студентом кількість балів є основою для виставлення оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	

50-60	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

2 семестр, форма контролю - іспит

Поточне тестування та самостійна робота							Залік	Сума
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
5	5	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Рекомендована література

Збірники документів і матеріалів, опубліковані джерела

1. Від католицизму до православ'я. 50 років з дня мученицької кончини протопресвітера Гавріїла Костельника. 3 листів і спогадів. – Львів: Світло Православ'я, 1998. – 20 с.
2. Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 5-6 червня 1990 р. Документи і матеріали / Упорядник І.М. Преловська // Апологет. Богословський збірник Львівської Духовної Академії УПЦ-КП. – Львів, 2007. – № 1-2 (12-13). – 125 с.
3. Грамота № 322 Московського патріарха Тихона (Бєлавіна) про надання автономії Церкві в Україні // Слово. – К., 1918. – № 26 від 31 жовтня. – С. 1.
4. Декларація Помісного собору Української Православної Церкви Київського Патріархату від 15 липня 2004 р. // Голос Православ'я. – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – № 15 (серпень). – С. 4.
5. Денисенко І. Уривки з минулого. Ч. 1: До 1948 року // Молода нація. – К.: «Смолоскип», 2005. – № 2. – С. 5-60.
6. Документ Архиєрейського Собору УПЦ КП 22 серпня 2000 р. [Про встановлення щорічного святкування в останню неділю травня відновлення Михайлівського Золотоверхого монастиря] // Православний вісник – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2000. – № 7-8. – С. 14.
7. Доповідь Заступника Патріарха Київського Блаженійшого Митрополита Київського Філарета (Собор Св. Софії, м. Київ, 21 жовтня 1993 р.) // Віра і Культура. – Вінніпег, 1990-1994. – Ч. 8. – С. 83-99.
8. Доповідь Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета на Помісному соборі з нагоди 2000-ліття Різдва Христового 9-10 січня 2001 р. – К., 2001. – 36 с.
9. Другий Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. Документи і матеріали. Серія «Джерела з історії Церкви в Україні», кн. 2 / Упорядн. С.І. Білокінь, І.М. Преловська, І.М. Старовойтенко. – К.: Оранта, 2007. – 698 с.
10. Духовный регламент, тшанием и повелением всепресветлейшего, державнейшего государя Петра Первого, императора и самодержца всероссийского по соизволению и приговору Всероссийского Духовного Чина и Правительствующего Сената. [1721 г.]. – М.: Синодальная тип., 1861. – 193 с.
11. Епістолярна спадщина Івана Огієнка (1907-1968) / Упорядники: Ляхощкий В., Московченко Н., Преловська І. – К.: УДНДІАСД, 2001. Серія «Пам'ятки» – Т. 2. – 477 с.
12. Заява Вищої Церковної Ради УПЦ КП щодо урядових розпоряджень про повернення колишнього церковного майна. // Православний вісник. – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату. 2002. – № 3-4. – С. 15.

13. Іларіон, митрополит. Ідеологія української церкви. – Холм, 1944. – 56 с.
14. Іларіон (Огієнко) Слово істини. Архіпастирські послання за 1940-1944 рр. – Холм: Свята Данилова Гора, 1944. – 60 с.
15. Іларіон. Служити Народові – то служити Богові. (Богословська студія). – Вінніпег: «Наша Культура», 1965. – 119 с.
16. Львівський Церковний Собор. Документи й матеріали (1946-1981). – К.: Вид. Патріаршого Екзарха всієї України, Митрополита Київського і Галицького, 1984. – 216 с.
17. Мартирологія Українських Церков: В 4-х т. – Т. I. Українська православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Балтимор, Торонто: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987. – 1207 с.
18. Митрополит Євгеній (Болховітінов). Вибрані праці з історії Києва. / Упорядн. Т. Ананьева. – К.: Либідь. ІСА, 1995. – 483 с.
19. Митрополит Василь Липківський. Відродження Церкви в Україні. 1917-1930. – Торонто: Українське вид-во «Добра Книжка», 1959. – Вип. 160. – 335 с.
20. Митрополит Василь Липківський. Історія Української Православної Церкви. Розділ УІІ: Відродження Української Церкви. – Вінніпег: Вид. накладом фундації Івана Грищука, 1961. – 181 с.
21. Митрополит Василь Липківський. Проповіді на Апостольські Послання. – Чікаго: Вид. «Православний Українець», 1966. – 209 с.
22. Митрополит Василь Липківський. Листи (1933-1937). – Торонто: Вид. Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського, З.Д.А., 1980. – 167 с.
23. Митрополит Василь Липківський. Проповіді на неділі й свята. Слово Христове до українського народу. – Торонто: Українське Православне Братство ім. Митрополита Василя Липківського, З.Д.А., 1988. – 609 с.
24. Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 14-30 жовтня 1921 року: документи і матеріали / Упорядн.: Михайліченко Г., Пилявець Л., Преловська І. – Київ-Львів: «Жовква», 1999. – 560 с.
25. Репресована УАПЦ. Політичні репресії проти священиків Української автокефальної православної церкви (1919-1938). За документами Галузевого Державного архіву Служби безпеки України // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ / Упорядники: І. Бухарева, С. Кокін, І. Преловська, Г. Смирнов. – К., 2005. – № 1 / 2 (24/25). – Ч. 1. – 344 с.
26. Репресована УАПЦ. Політичні репресії проти священиків Української автокефальної православної церкви (1919-1938). За документами Галузевого Державного архіву Служби безпеки України // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ / Упорядники: І. Бухарева, С. Кокін, І. Преловська, Г. Смирнов. – К., 2006. – № 1 / 2 (26/27). – Ч. 2. – 335 с.
27. Послання Всеукраїнської Православної Церковної Ради до Його Блаженства Царгородського Патріарха Василя III з 13 лютого 1926 року. Матеріали для історії Української Автокефальної Православної Церкви – Мюнхен-Нюрнберг: Вид. Церковно-Історичної комісії, 1955 – 10 с.

28. Прохання до патріарха Царгородського благословити автокефальну українську церкву / ред. проф. І. Огієнка. – Тернів: Вид. «Українська Автокефальна Церква», 1921. – 10 с.
29. Різдво Христове та його онтологічне значення для людства. Доповідь Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета на Всеукраїнській міжнародній Асамблеї з нагоди 2000-ліття Різдва Христового «Заповідь нову даю вам: любіть один одного» 17-18 лютого 1998 р. – К.: Б.в., 1998. – 55 с.
30. Романюк Тарас. Патріарх Володимир, або спогади про батька. Документальний нарис. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 144 с.
31. Св. Патріарх Мстислав (Скрипник). Заповіт і моє благословення; Великодне Патріярше послання до преосвящених архипастирів, всечесних пастирів та побожних братів і сестер – вірних Святої Української Автокефальної православної Церкви; Різдвяне привітання Патріарха Київського і всієї України Мстислава редакторам і читачам журналу «Народна творчість та етнографія» // Пам'ять століть. – К., 1998. – № 2. – С. 40-45.
32. Слово Святійшого Патріарха Київського і Всієї Руси-України Філарета перед учасниками міжнародної наукової конференції // Український церковно-визвольний рух... – К.: Вид. Комітету для відзн. 75-річчя УАПЦ, 1997. – С. 7-10.
33. Стеценко К. Літургія (на мішаний і народний хор). Релігійно-музичні твори Українських композиторів. – К.: Вид. накладом В.П.Ц.Р., 1922. – 31 с.
34. Теодорович Іван, Архієпископ УАПЦ в Америці й Канаді. Благодатність ієрерхії УАПЦ (Української Автокефальної Православної Церкви). – К: «Архангельський глас», 2010. – 200 с.
35. Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього Союзу РСР стосовно релігії та відновлення порушених прав церков та релігійних організацій"// Офіційний Вісник України. Щотижневий збірник актів законодавства. – К., 2002. – № 12 (5 квітня). – С. 28; // Православний вісник. – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату., 2002. – № 3- 4. – С. 15.
36. Чехівський В. За церкву, Христову громаду, проти царства тьми. – К.: Вид. В.П.Ц.Р., 1922. – 52 с.
37. Явдась М. Українська Автокефальна Православна Церква: Документи для історії Української Автокефальної Православної Церкви. – Мюнхен-Інгольштадт: Вид. Краєвої Ради У.А.П.Ц. у Федеральній Республіці Німеччині, 1956. – 228 с.

Багатотомні зібрання

38. Власовський І., проф. Нарис історії Української Православної Церкви: У 4 т., 5 кн. – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату, 1998. – Т. 3. – 360 с.
39. Власовський І., проф. Нарис історії Української Православної Церкви: У 4 т., 5 кн. – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату, 1998. – Т. 4. – Ч. 1. – 368 с.

40. Власовський І., проф. Нарис історії Української Православної Церкви: У 4 т., 5 кн. – К.: Вид. Української Православної Церкви Київського Патріархату, 1998. – Т. 4. – Ч. 2. – 368 с.
41. Іларіон (Огієнко) митрополит. Українська Церква. Нариси з історії Української Православної Церкви у 2-х т. / ред. прот. С. Ярмусь. – Вид. 2-е. – Вінніпег: Вид. Консисторії УГПЦ в Канаді, 1982. – 336с.
42. Історія Релігій в Україні. У 10 т. / ред. А.Колодний. – К.: Український центр духовної культури. 1996-1999. – Т. 3: Православ'я в Україні. – 560 с.
43. Лотоцький О. Сторінки минулого: В 3 т. Праці Українського Наукового Інституту. Серія мемуарів. – Варшава, 1932-1934.
66. Лотоцький О. Автокефалія: У 2 т. Праці Українського Наукового Інституту. Серія правнича. – Варшава, 1935. – Т. 1 Засади автокефалії. Репринтне видання. – К., 1999. – 206 с.; Т. 2 Нарис історії автокефальних церков. Репринтне видання. – К., 1999. – 559 с.
44. Мулик-Луцик Ю. Історія Української Греко-Православної Церкви в Канаді У 6 т. – Вінніпег: “Екклесія”, 1984.
45. Нестуля О. Доля церковної старовини в Україні (1917-1941 рр.): В 2 т. – К.: друк. за постановою вченої ради Центру пам'яткознавства НАН України, 1995.
46. Огієнко І. Українська Церква. Нариси з історії Української Православної Церкви: В 2 т. – К.: «Україна», 1993. – 284 с.
47. Полонська-Василенко Н. Історія України: В 2 т. – Київ: «Либідь», 1993 – Т. 2. (Від сер. ХУІІ ст. до 1923 р.). – Вид. 2. – 606 с.
48. Скворцов В. Гавриил Бонулеско-Бодони митрополит Кишиневский, Екзарх Молдо-Влахийский // Древняя и новая Россия. – СПб., 1879. – Т. 2. – № 7. – С. 178-189.

Підручник

49. Віктор (Коцаба). Історія Православ'я в Україні в новітній час: навчальний посібник. Київ, 2021. 244 с.;
50. Преловська І. М. Історія Української Православної Церкви 1686–2000. Навчальний посібник для студентів богословських навчальних закладів. К., 2010. 444 с.;
51. Українська Православна Церква: віхи історії. Київ, 2021. 200 с.